

Raads- commissieleden
College van B&W

Datum
December 2024

Onderwerp
Uitkomsten DoeMee onderzoek Energiebesparingsplicht

Beste raads- commissieleden,

Met deze rekenkamerbrief willen wij u informeren over de uitkomsten van het DoeMee onderzoek van de Nederlandse Vereniging van Rekenkamers en Rekenkamercommissies (NVRK) waaraan wij hebben deelgenomen. Dit onderzoek biedt een landelijk overzicht, gecombineerd met specifieke resultaten voor de gemeente Renkum. We vergelijken de situatie in Renkum met die in andere gemeenten en lichten de overeenkomsten, verschillen en opvallende punten toe.

In dit DoeMee-onderzoek 2024 is onderzoek uitgevoerd bij 109 gemeenten naar de energie besparingsplicht en de informatieplicht energiebesparing van bedrijven. De uitkomsten van dit DoeMee-onderzoek bieden inzicht in de manier waarop gemeenten, provincies en omgevingsdiensten toezicht en handhaving op deze plichten van bedrijven hebben georganiseerd en wat de resultaten hiervan zijn.

Aanvullend onderzoek

Wij stellen voor dat wij als Rekenkamer Renkum in 2025 aanvullend een kort onderzoek doen binnen de gemeente waar we ingaan op de onderdelen waarin de gemeente en de omgevingsdienst afwijken van het landelijk beeld en de mogelijkheden die er zijn om de taak op het vlak van energiebesparing bij bedrijven verder te verbeteren.

Daarbij gaan wij onder meer in op de volgende onderwerpen:

- 1. Versterking van de Monitoringsinformatie:** monitorings- en verantwoordingsinformatie met ODRA mogelijk verder specificeren voor een gerichtere (bij)sturing.
- 2. Beleidsmatige Verankering:** koppeling aan gemeentelijke doelstellingen voor verduurzaming, bijvoorbeeld via het meerjarenprogramma energie.
- 3. Rapportages aan en vragen vanuit de Raad**

Uw brief van

Uw kenmerk

Behandeld door

Bijlagen

Verzenddatum deze brief

Ons kenmerk

Datum Onderwerp
November 2024 DoeMee onderzoek Energiebesparingsplicht

De energiebesparingsplicht en de informatieplicht energiebesparing in het kort

Om de uitkomsten van het onderzoek goed te kunnen duiden, is inzicht in de werking en organisatie van de energiebesparingsplicht en de informatieplicht energiebesparing nodig.

Hierna is dit kort weergegeven:

- **Energiebesparingsplicht:** Bedrijven en instellingen die jaarlijks meer dan 50.000 kWh stroom of 25.000 m³ aardgas gebruiken, zijn verplicht energiebesparende maatregelen te nemen. Het gaat hierbij specifiek om investeringen die bedrijven of instellingen binnen vijf jaar kunnen terugverdienen.
- **Informatieplicht energiebesparing:** Bedrijven en instellingen zijn verplicht eens in de 4 jaar actief informatie te verstrekken aan de regionale omgevingsdienst over de energiebesparende maatregelen die zij hebben genomen. De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) beheert het digitale loket waarmee bedrijven dit aan de omgevingsdienst laten weten. Het is de omgevingsdienst die het toezicht op de energiebesparingsplicht en de informatieplicht energiebesparing uitvoert in opdracht van het bevoegd gezag (gemeente of provincie, afhankelijk van het type bedrijf).

Samenvatting landelijke resultaten

Het onderzoek laat zien dat de meeste gemeenten hun taken met betrekking tot de energiebesparings- en informatieplicht hebben uitbesteed aan hun omgevingsdienst. Landelijk worden vooruitgang en knelpunten als volgt beschreven:

1. **Opdrachtverlening:** 70% van de gemeenten heeft een opdracht geformuleerd richting de omgevingsdiensten, en in 92% van de gevallen wordt deze uitgevoerd.
2. **Informatievoorziening:** Slechts 38% van de gemeenten vindt de rapportages van hun omgevingsdiensten van goede kwaliteit. Gemeentelijke cijfers over energiebesparing en CO₂-reductie ontbreken vaak. De kwaliteit en volledigheid van de informatievoorziening is landelijk dus een aandachtspunt.
3. **Toezicht en handhaving:** Het aantal controles is de afgelopen jaren sterk toegenomen, maar 44% van de omgevingsdiensten verwacht nog 5 tot 10 jaar nodig te hebben om alle bedrijven te controleren.
4. **Uitdagingen:** Complexe regelgeving, onvoldoende personeel en tijdelijke financiering van de taakuitvoering beperken de effectiviteit van toezicht en handhaving door de omgevingsdiensten.

Specifieke bevindingen voor gemeente Renkum

In gemeente Renkum wordt het toezicht volledig uitgevoerd door de Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA). De gemeente heeft zelf geen aanvullende taken op dit gebied.

1. Overeenkomsten met landelijke trends:

- Net als in veel andere gemeenten is de toezicht en handhaving van de energiebesparingsplicht in gemeente Renkum onderdeel van de totale opdracht aan de omgevingsdienst.
- De ODRA heeft volledig zicht op de bedrijven die onder de verplichtingen vallen, mede dankzij informatie van het RVO en CBS.
- De gemeente ontvangt jaarlijkse rapportages over toezicht en handhaving. Deze worden in gemeente Renkum als adequaat beoordeeld. Dat is in lijn met de 38% van gemeenten die tevreden zijn over de rapportages.

2. Afwijkingen van landelijke trends:

- Gemeente Renkum heeft geen aanvullende afspraken gemaakt over monitoring en verantwoording met de ODRA, terwijl landelijk 61% van de gemeenten wel afspraken heeft over bijvoorbeeld kritische prestatie-indicatoren (KPI's).
- In gemeente Renkum blijkt de gemeenteraad tot nu toe geen vragen te hebben gesteld over de uitvoering van de energiebesparingsplicht. Landelijk wordt dit bij 27% van de gemeenten wel gerapporteerd in het onderzoek.

3. Kwantitatieve verschillen:

- Het aantal gecontroleerde bedrijven in gemeente Renkum per jaar (variërend van 16 tot 26 bedrijven) ligt iets lager dan het landelijke gemiddelde.
- Het percentage bedrijven met overtredingen bij een eerste controle (43-59%) is vergelijkbaar met dat van andere gemeenten. Bij hercontroles werden geen overtredingen meer geconstateerd.

Opvallende punten en conclusies

1. Rapportagekwaliteit en samenwerking

- Gemeente Renkum beoordeelt de ontvangen rapportages van de omgevingsdienst als adequaat. Veel gemeenten hebben aangegeven dat zij gedetailleerdere cijfers missen over energiebesparing en CO₂-reductie. Het onderzoek geeft daar geen nadere informatie over. Nadere vraag kan zijn of gemeente Renkum deze informatie niet nodig acht of dat de ODRA hier beter in voorziet dan andere omgevingsdiensten. Daarover geeft dit Doe-mee onderzoek geen uitsluitel.

2. Aandacht vanuit de gemeenteraad

- De beperkte betrokkenheid van de raad in gemeente Renkum contrasteert met veel andere gemeenten, waar vaker vragen worden gesteld over de resultaten. Het kan nuttig zijn om de rapportage van de omgevingsdienst over voortgang en resultaten van de energiebesparingsplicht actiever te bespreken in de raad. Dan weet de raad hoe de bedrijven in de gemeente er voor staan en kan hij de omgevingsdienst vragen stellen in relatie tot het eigen energiebeleid.

3. Toezichtcapaciteit

- De controles door de ODRA verlopen structureel, maar het zal nog 2 tot 5 jaar duren voordat alle bedrijven in gemeente Renkum gecontroleerd zijn. Dit is in lijn met de landelijke verwachting, maar vraagt wel om geduld. Voorlopig krijgt de gemeente geen compleet beeld van de prestaties van de bedrijven in de gemeente. Energiebesparing is urgent en de mogelijkheden op het vlak van techniek en management (de kennis over energie besparen en gedrag) ontwikkelen zich in hoog tempo. Een nadere wijze van rapporteren en controleren die sneller tot inzicht leidt over de prestaties zou wenselijk zijn. Dit moet bij voorkeur landelijk worden opgepakt door het ministerie in afstemming met de omgevingsdiensten.

4. Gebrek aan afspraken over KPI's

- De onderwerpen energiebesparing en de informatievoorziening daarover lenent zich zeer goed voor concrete prestatie-indicatoren (KPI's). Uit het onderzoek komt niet naar voren of het ontbreken van de KPI's het gevolg is van keuzen van de gemeente Renkum of de omgevingsdienst. Dit kan de gemeente beperken in het sturen op resultaat en het inzichtelijk maken van de behaalde energiebesparing van de bedrijven in onze gemeente.

Datum Onderwerp
November 2024 DoeMee onderzoek Energiebesparingsplicht

5. Gebrek aan exacte cijfers

- De ODRA schat dat er een aanzienlijke besparing mogelijk is bij bedrijven en instellingen, maar heeft geen concrete cijfers.
- Er is meer gedetailleerde informatie nodig om de voortgang goed te monitoren.

Conclusie

De gemeente Renkum volgt grotendeels landelijke trends in het toezicht op de energiebesparings- en informatieplicht van bedrijven en instellingen. De samenwerking met de ODRA is solide, maar er zijn mogelijkheden voor verbetering. Het versterken van monitoring en het actiever bespreken van resultaten binnen de raad kunnen bijdragen aan meer inzicht en sturing op dit belangrijke beleidsonderdeel.

Mocht u zelf naar aanleiding van deze brief en de bijlagen nog vragen hebben die u door ons wilt laten onderzoeken, dan nodigen wij u van harte uit dit aan ons kenbaar te maken. Ook als u andere aanvullende vragen heeft dan kunt u altijd rechtstreeks of de ambtelijk secretaris contact met ons opnemen.

We vertrouwen erop u hiermee voorlopig te hebben geïnformeerd over het landelijke onderzoek naar de Energiebesparingsplicht.

Vriendelijke groet,
de Rekenkamer Renkum

Dr. Henry Potman
(waarnemend) voorzitter

Bijlage 1

Korte weergave uitkomsten DoeMee Onderzoek 2024 Energiebesparingsplicht en Informatieplicht Energiebesparing:

In dit DoeMee-onderzoek 2024 doen in totaal 109 rekenkamers onderzoek naar de energie besparingsplicht en de informatieplicht energiebesparing, op initiatief en onder begeleiding van de Vereniging van Rekenkamers (VVR). Het biedt inzicht in de resultaten, knelpunten en verbeterpunten.

Wat houden de verplichtingen in?

1. Energiebesparingsplicht: Bedrijven die jaarlijks meer dan 50.000 kWh stroom of 25.000 m³ gas verbruiken, moeten energiebesparende maatregelen nemen die binnen vijf jaar terug te verdienen zijn.
2. Informatieplicht: Deze bedrijven moeten elke vier jaar rapporteren welke maatregelen zij hebben genomen. Dit gebeurt via een digitaal loket, beheerd door de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO).

De omgevingsdiensten voeren toezicht en handhaving uit namens gemeenten en provincies.

Belangrijkste bevindingen voor gemeenten

- Toezicht: Bij 77% van de gemeenten is de energiebesparingsplicht opgenomen in de begroting, meestal als onderdeel van bredere taken van de omgevingsdiensten.
- Opdrachtverlening: In 70% van de gemeenten is er een duidelijke opdracht geformuleerd voor omgevingsdiensten. Hier wordt in 92% van de gevallen ook aan voldaan.
- Rapportages: Slechts 38% van de gemeenten vindt de ontvangen rapportages van goede kwaliteit. Vaak missen specifieke cijfers over energiebesparing of CO₂-reductie.
- Eigen inspanningen: 26% van de gemeenten voert zelf extra controles of ondersteunende activiteiten uit, bijvoorbeeld bij kantoorgebouwen die energielabel C moeten hebben.

Belangrijkste bevindingen voor omgevingsdiensten

- Informatie verzamelen: Omgevingsdiensten hebben zicht op bedrijven via het RVO-loket en eigen gegevens. Toch ontbreekt soms cruciale informatie, bijvoorbeeld van netbeheerders.
- Prioriteiten stellen: Bedrijven worden gecontroleerd op basis van risicoanalyse of prioritering door het RVO.
- Toename in controles: Het aantal uitgevoerde controles steeg van 1.520 in 2019 naar 6.790 in 2023. Toch geeft een groot deel van de omgevingsdiensten aan dat het nog vijf

Datum
November 2024

Onderwerp
DoeMee onderzoek Energiebesparingsplicht

tot tien jaar duurt om alle bedrijven te controleren.

Knelpunten

1. Informatie ontbreekt: Zowel gemeenten als omgevingsdiensten missen inzicht in energiebesparingspotentieel en behaalde resultaten, zoals CO₂-reductie.
2. Complexiteit: Toezicht op energiebesparing vraagt technische expertise, terwijl geschikte medewerkers moeilijk te vinden zijn door arbeidsmarktkrapte.
3. Tijdelijke financiering: Veel subsidies zijn tijdelijk, wat continuïteit in uitvoering bemoeilijkt.

Conclusie

- Hoewel er vooruitgang is geboekt, blijven de doelstellingen voor energiebesparing achter bij de verwachtingen. Gemeenten en omgevingsdiensten kunnen verbeteringen doorvoeren in de monitoring, rapportage en samenwerking om effectiever bij te dragen aan de verduurzaming.
- Deze samenvatting helpt inwoners en raadsleden inzicht te krijgen in het belang van goed toezicht en de uitdagingen die daarbij komen kijken.

Aanbevelingen

- Zorg voor betere rapportages, zodat duidelijk wordt wat de inspanningen opleveren.
- Versterk de samenwerking tussen omgevingsdiensten, gemeenten en provincies om efficiënter te werken.
- Creëer duurzame financiering om personeel en capaciteit te waarborgen.

Bijlage 2

Samenvatting van de Factsheet specifiek voor Gemeente Renkum

In de factsheet is te lezen hoe de gemeente Renkum en de Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA) omgaan met de energiebesparingsplicht en informatieplicht. Het gaat om regels voor bedrijven om energie te besparen en hierover te rapporteren.

Wat wordt er gedaan?

1. Toezicht en handhaving

- De gemeente Renkum heeft de taken voor toezicht en handhaving volledig overgedragen aan de ODRA.
- De ODRA gebruikt informatie van het Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) en het CBS om zicht te krijgen op bedrijven die aan de verplichtingen moeten voldoen.

2. Hoe wordt gecontroleerd?

- Controles vinden plaats via fysieke en telefonische inspecties.
- Bedrijven worden gecontroleerd op basis van een risicoanalyse en prioritering vanuit de RVO.
- Het aantal controles per jaar wordt afgestemd met de gemeente en hangt af van het beschikbare budget en personeel.

3. Hoelang duurt dit?

- Het zal naar verwachting nog 2 tot 5 jaar duren voordat alle bedrijven in de gemeente gecontroleerd zijn.

Wat laten de cijfers zien?

1. Aantal gecontroleerde bedrijven

- Tussen 2019 en 2023 zijn jaarlijks 16 tot 26 bedrijven gecontroleerd, met een ureninzet van 176 tot 286 uur per jaar.

Datum Onderwerp
November 2024 DoeMee onderzoek Energiebesparingsplicht

2. Overtredingen

- Bij een eerste controle werd gemiddeld bij 43% tot 59% van de bedrijven een overtreding vastgesteld. Bij hercontroles waren er geen overtredingen meer.

3. Aantal overtredingen

- Het totaal aantal overtredingen varieerde van 22 in 2023 tot 45 in 2022.

4. Sancties en handhaving

- Er is geen specifieke informatie beschikbaar over opgelegde sancties.

Wat kan beter?

1. Energiebesparingspotentieel

- De ODRA schat dat er een aanzienlijke besparing mogelijk is, maar heeft geen exacte cijfers.
- Er is meer gedetailleerde informatie nodig om de voortgang goed te monitoren.

2. Rapportage en samenwerking

- De gemeente ontvangt jaarlijks rapportages van de ODRA. Deze worden als adequaat beoordeeld.
- Er zijn geen extra afspraken gemaakt over monitoring en verantwoording.

3. Vragen vanuit de gemeenteraad

- Er zijn tot nu toe geen vragen of opmerkingen vanuit de gemeenteraad over de uitvoering of resultaten.

Documenten

De ODRA heeft relevante stukken aangeleverd, zoals de begroting van 2024 en jaarverslagen van 2020-2022. Hierin is opgenomen dat de gemeente Renkum bijdraagt aan het programma "duurzaam ondernemen", dat deels gefinancierd wordt via landelijke subsidies (SPUK-gelden).

Conclusie

De gemeente Renkum heeft duidelijke afspraken met de ODRA over het toezicht op energiebesparing. De controles verlopen gestructureerd, maar er is nog tijd nodig om alle bedrijven te controleren. Meer gedetailleerde inzichten in de energiebesparingspotentie en behaalde resultaten kunnen helpen om effectiever te sturen en de impact van dit beleid beter zichtbaar te maken.

Gemeente Renkum

Datum

November 2024

Onderwerp

DoeMee onderzoek Energiebesparingsplicht